

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta (U 108/2022 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Arto Hietanen, sisäministeriö
- rikosylikomisario Hannu Kortelainen, Helsingin poliisilaitos

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Maahanmuuttovirasto, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio on 19.12.2022 antanut ehdotuksen (COM(2022) 732 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi, jolla muutettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2002/629/YOS korvaamisesta.

Direktiivin muutosehdotukset koskevat ihmiskaupparikoksen hyväksikäytön muotoja, ihmiskaupparikoksen tekemistä informaatio- tai kommunikaatioteknologiaa käyttäen, oikeushenkilöiden seuraamuksia, rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitse-

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2022 vp

mista, ihmiskaupan uhrien tunnistus- ja ohjausjärjestelmää, ihmiskaupan uhrien tarjoamien palvelujen käytön säätämistä rangaistavaksi sekä tiedon keräämistä ja tilastoja ihmiskaupparikoksista.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää ihmiskaupparikosten vakavuuden vuoksi tärkeänä ihmiskaupan torjunnan sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamisen, auttamisen ja tukemisen tehokkuutta, johon komission ehdottamat muutokset liittyvät.

Valtioneuvosto toteaa, että ihmiskaupparikoksen määritelmää koskeva, pakkoavioliittoon ja laitomaan lapseksiottamiseen liittyvä ehdotettu muutos ei laajenna direktiivin soveltamisalaa, kun otetaan huomioon direktiivin johdantokappaleissa jo todettu. Sellainen muutos kuitenkin selkeyttää ihmiskaupparikoksen ulottuvuutta EU-tasolla. Samaa tarkoitusta palvelee ehdotettu artikla, jonka mukaan ihmiskaupparikoksia ja niiden osatekoja voidaan tehdä tieto- ja viestintätekologioita käyttäen.

Valtioneuvosto korostaa sitä, että EU-tason rikoslainsäädännön valmistelussa on kunnioitettava kansallisten oikeusjärjestelmien perinteitä ja erityisesti seuraamusjärjestelmän sisäistä johdonmukaisuutta. Ehdotuksen mukaan oikeushenkilölle tulisi voida määrätä seuraamuksia, jotka eivät pääosin ole suoraan sovitettavissa suomalaiseen seuraamusjärjestelmään.

Valtioneuvosto pitää olennaisena, että oikeushenkilöille määrättävien seuraamusten järjestelmä muodostaa selkeän kokonaisuuden, jossa hallinnollisten seuraamusten ja toimenpiteiden ja rikosoikeudellisten seuraamusten päällekkäisyyttä vältetään ja kaksoisrangaistavuuden kiellon toteutumisesta huolehditaan. Lainsäädännön selkeyden ja johdonmukaisuuden ylläpitämiseksi oikeushenkilölle määrättäviä tiettyjä seuraamuksia ei tulisi tehdä vain ihmiskaupparikoksia varten, kun muutakin vakavaa rikollisuutta voidaan harjoittaa oikeushenkilön toiminnassa. Oikeushenkilöiden mahdollisiin uusiin seuraamuksiin liittyy myös välillisiä perusoikeuksiin liittyviä näkökohtia, joita on tarpeen aikanaan tarkastella direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Valtioneuvosto katsoo, että oikeushenkilöiden seuraamusten osalta on pyrittävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen. Lähtökohtaisesti ehdotettua parempi on direktiivin nykyinen oikeushenkilöiden seuraamuksia koskeva artikla, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat säätää oikeushenkilöiden seuraamuksiksi muitakin artiklassa mainittuja seuraamuksia kuin sakkoja. Sinällään nykyistä direktiivin sääntelyä on mahdollista tarvittaessa tiukentaa esimerkiksi niin, että jäsenvaltiot veloitetaan harkitsemaan sellaisten muiden seuraamusten säätämistä oikeushenkilöiden seuraamuksiksi täytäntöönpanovaiheessa. Tämä jättäisi kansallisten oikeusjärjestelmien ominaispiirteiden huomioon ottamisen mahdollistavaa harkintavaltaa.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna direktiivin takavarikoimista ja menetetyksi tuomitsemista koskevan artiklan korvaamista uudella rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevalla artiklalla, jolla sääntely päivitetään viittauksen kautta seuraamaan muussa EU-sääntelyssä tapahtuvia muutoksia. Viittauksessa todettavaksi ehdotetusta ja neuvoteltavana olevasta varojen takaisinmaksua ja menetetyksi tuomitsemista koskevasta direktiivistä on tarkoitus tulla useita rikoksia, mukaan lukien ihmiskaupparikoksia koskeva, jäädyt-

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2022 vp

tämistä ja menetetyksi tuomitsemista kattavasti sääntelevä EU-instrumentti. Valtioneuvoston kanta kyseiseen direktiiviehdotukseen selostetaan sitä koskevan valtioneuvoston kirjelmän muistiossa (U 73/2022 vp). Ehdotetussa artiklassa on selventämisen varaa koskien sitä, mitä tarkoitetaan ihmiskaupparikoksen tekemisen edistämisellä.

Valtioneuvosto toteaa olevan jossakin määrin epäselvää, millä tavoin ehdotetut kansallisen tunnistamis- ja ohjausmekanismien perustamista ja kansallisen keskuspuheen nimeämistä koskevat muutokset tehostaisivat ihmiskaupan uhrien varhaista tunnistamista, auttamista ja tukemista. Muutettavaksi ehdotettava kohta jo velvoittaa jäsenvaltiot luomaan tarkoituksenmukaiset mekanismit uhrien tunnistamiseksi varhaisessa vaiheessa samoin kuin heidän auttamisekseen ja tukemisekseen yhteistyössä alan tukijärjestöjen kanssa. Valtioneuvoston käsityksen mukaan kohta jo nyky muodossaan tarjoaa hyvän pohjan kansallisille ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmille. Tämä lähtökohta ei kuitenkaan estä neuvotteluissa hyväksymästä muutoksia, jotka ovat perustelluja ihmiskaupan uhrien tunnistamisen ja palveluihin ohjautumisen parantamiseksi. Neuvotteluissa on kuitenkin pyrittävä siihen, että sääntely ei aiheuta tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja on mahdollisimman hyvin sovitettavissa yhteen jo olemassa olevan kansallisen järjestelmän kanssa.

Valtioneuvosto toteaa, että sinällään ihmiskaupan uhrien palvelujen tietoista käyttöä ja siihen liittyvää uhrin aseman hyväksikäyttöä voidaan pitää paheksuttavana toimintana. Samalla ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön rangaistavaksi säätämisen suhteen on kuitenkin nähtävissä lähtökohtaisia eroja hyväksikäyttömuotojen suhteen. Kun Suomi liittyi ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen (SopS 43–44/2012), kiinnitettiin sen sopimuksen 19 artiklaan liittyvässä ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön rangaistavaksi säätämistä koskevassa harkinnassa huomiota siihen, että työperäinen ihmiskauppa poikkeaa seksuaalipalvelujen tarjoamiseen liittyvästä ihmiskaupasta siinä, että ensiksi mainitussa palvelujen käyttäjä ei ole välttämättä tekemisissä ihmiskaupan uhrin kanssa, eikä käyttäjä voi näin ollen tehdä esimerkiksi johtopäätöksiä uhrin työskentelyolosuhteista (HE 122/2011 vp, s. 53/I). Tällainen hallituksen esityksessä esiin nostettu näkökohta ei koske pelkästään tuossa esityksen kohdassa mainittuja ravintolassa asiakkaina olevia henkilöitä vaan myös muita työperäisen ihmiskaupan uhrien palveluita mahdollisesti käyttäviä henkilöitä.

Valtioneuvosto toteaa, että myös ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisoinnin suhteen rikoslainsäädännön käyttö on viimesijainen keino. Lisäksi on aihetta kiinnittää huomiota kriminalisointien toimivuuteen. Tämä koskee kriminalisoinnin tehokkuutta, joka liittyy esimerkiksi mahdollisuuksiin näyttää rikoksentekijän tietoisuuden suhteen tekoja toteen ja mahdollisuuksiin valvoa rangaistussäännöksen noudattamista. Suomessa rikoslainsäädäntöä ei käytetä pelkästään symbolisesti tietyn teon paheksuttavuuden osoittamiseksi.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen mukaiseen jäsenvaltioiden velvollisuuteen säätää rangaistavaksi kaikkien ihmiskaupan uhrien palvelujen käyttö liittyy erityisesti työperäisen ihmiskaupan osalta useita rikosoikeuden käytön perusteltavuutta koskevia kysymyksiä, joiden vuoksi on pyrittävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen. Lähtökohtaisesti perusteltu on direktiivissä nykyisin oleva sääntely, joka velvoittaa jäsenvaltiot harkitsemaan ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisoinnista.

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2022 vp

Valtioneuvosto pitää kerättävien ja komissiolle toimitettavien tilastotietojen osalta tärkeänä sen varmistamista, että ehdotuksen mukaisten tietoluokkien puitteissa tietojen tarkkuustaso säilyy viranomaisilta vaadittavan työmäärän ja tilastointijärjestelmien kannalta kohtuullisena. Lisäksi saattaa olla aihetta joustavoittaa tai muuttaa tilastotietojen toimittamisen ajankohtaa ehdotetusta, jonka mukaan jäsenvaltioiden olisi toimitettava vuosittain viimeistään 1.7. komissiolle edellisvuotta koskevat tiedot. Perusteltuna ei voida pitää esimerkiksi sitä, että jäsenvaltioiden tulisi määrittää noudattaakseen muuttaa tilastointijärjestelmiään. Riittävää saattaisi olla esimerkiksi se, että tiedot edellisvuodelta toimitetaan komissiolle seuraavan vuoden loppuun mennessä.

Valtioneuvoston käsityksen mukaan direktiivin lopullisesta sisällöstä riippuen direktiiviehdotuksen mukainen yhden vuoden määräaika, jonka kuluessa jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan, saattaa osoittautua liian lyhyeksi. Tähän on kiinnitettävä huomiota neuvottelujen edistyessä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Komissio on 19.12.2022 antanut ehdotuksen (COM(2022) 732 final) vuonna 2011 hyväksytyn ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin (2011/36/EU) muuttamisesta. Direktiivi sisältää EU:n yhteiset säännöt ihmiskaupan kriminalisoinnista, tutkinnasta ja syytteenpanosta; ihmiskaupan uhrien auttamisesta, tukemisesta ja suojelusta; sekä ihmiskaupan ehkäisemisestä.

Direktiiviin ehdotetut muutokset koskevat ihmiskaupparikoksen hyväksikäytön muotoja ja tekemistä informaatio- tai kommunikaatioteknologiaa käyttäen, oikeushenkilöiden seuraamuksia, rikosohjelmien ja rikoksentekovälineiden jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista, ihmiskaupan uhrien tunnistus- ja ohjausjärjestelmää, ihmiskaupan uhrien tarjoamien palvelujen käytön säätämistä rangaistavaksi sekä tiedon keräämistä ja tilastoja ihmiskaupparikoksista.

Komission ehdotuksen mukaan ihmiskauppaan liittyvät hyväksikäytön muodot ovat kehittyneet nykyisen direktiivin voimaantulon jälkeen. Ehdotuksella on tarkoitus ottaa muutoinkin huomioon toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Ehdotus perustuu selvityksiin siitä, miten jäsenvaltiot ovat saattaneet direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään tai muuten panneet sen täytäntöön.

Valiokunta toteaa, että ihmiskauppa on vakavaa ja moniulotteista kansainvälistä rikollisuutta, jota tapahtuu Suomessakin aiempaa enemmän tai ainakin sitä tunnistetaan muun muassa viranomaisille annetun koulutuksen johdosta yhä paremmin. Ihmiskauppa liittyy usein järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Valiokunta pitää perusteltuna, että EU-sääntelyn yhtenäistämällä pyritään edistämään rajat ylittävää yhteistyötä ihmiskaupan torjunnassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että ihmiskaupparikosten torjunta sekä ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja auttaminen tapahtuvat mahdollisimman tehokkaasti.

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2022 vp

Ihmiskaupan torjuntaan (E 79/2021 vp) ja ihmiskaupan uhrien auttamiseen (HaVM 30/2022 vp — HE 220/2022 vp) sekä ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyyn (HaVL 15/2021 vp — HE 253/2020 vp ja HaVL 4/2021 vp — HE 252/2020 vp) liittyvät kysymykset ovat kuluvalle vaalikaudella olleet valiokunnan käsiteltävinä useiden asioiden yhteydessä. Hallintovaliokunta on aiemmissa kannanotoissaan muun ohella tähdentänyt, että rikosvastuun tulee toteutua ihmiskaupparikoksissa nykyistä tehokkaammin. Lisäksi valiokunta on pitänyt tärkeänä, että ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä ehkäistään mahdollisimman tehokkaasti eri keinoin.

Ihmiskaupparikoksen määritelmä

Ihmiskaupparikoksen määritelmää ehdotetaan täsmennettäväksi pakkoavioliiton, laittoman lapseksiottamisen sekä tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen tehtyjen rikosten osalta. Direktiivin johdantokappaleen 11 mukaan direktiivi kattaa jo ihmiskaupan hyväksikäytön muotoina pakkoavioliiton ja laittoman lapseksiottamisen siltä osin kuin ne täyttävät ihmiskaupan tunnusmerkistön. Nykyisessä sääntelyssä ei ole eroa sen suhteen, toteutetaanko ihmiskaupparikosten elementtejä verkossa vai sen ulkopuolella.

Saadun selvityksen mukaan ehdotettu ihmiskaupparikoksen määritelmän muutos ei laajenna direktiivin soveltamisalaa. Muutoksen arvioidaan kuitenkin selkeyttävän sääntelyä ja sen soveltamista. Ihmiskaupparikoksen määritelmän muutos ehdotetulla tavalla saattaa aiheuttaa Suomessa tarpeen tarkistaa kansallista sääntelyä. Muutostarpeiden arvioinnissa on otettava huomioon käynnissä oleva avioliittoon pakottamisen kriminalisointia koskevan hankkeen (OM012:00/2021) eteneminen ja siinä mahdollisesti tehtävät johtopäätökset. Valiokunta pitää tärkeänä direktiiviehdotuksen neuvottelujen kuluessa selvittää, mitä pakkoavioliiton käsitteellä tässä yhteydessä tarkoitetaan.

Oikeushenkilöiden seuraamukset

Komissio ehdottaa direktiiviä muutettavaksi niin, että eräät nykyisin jäsenvaltioiden harkinnassa olevat oikeushenkilöiden seuraamukset tulisi säätää jäsenvaltioissa ihmiskaupparikosten seuraamuksiksi tapauksissa, joissa oikeushenkilöiden toiminnassa on syyllistytty ihmiskaupparikokseen. Tällaisia ovat esimerkiksi oikeuden menettäminen julkisista varoista myönnettäviin etuuksiin, oikeushenkilön asettaminen tuomioistuimen valvontaan tai purkaminen tuomioistuimen päätöksellä sekä rikoksen tekemiseen käytettyjen tilojen sulkeminen väliaikaisesti tai pysyvästi.

Koska komission ehdotuksessa pakollisiksi ehdotettuja oikeushenkilöiden seuraamuksia ei nykyisin ole Suomen seuraamusjärjestelmässä, ehdotettu muutos johtaisi Suomessa merkittäviin lainsäädäntömuutoksiin. Niiden laajuus ja toteuttamistapa eivät valtioneuvoston kirjelmän mukaan ole vielä tässä vaiheessa tarkemmin arvioitavissa. Hallintovaliokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että oikeushenkilöiden seuraamusten osalta on huolehdittava riittävän kansallisen liikumavaran säilyttämisestä.

Ihmiskaupan uhreihin liittyvä kansallinen ohjausmekanismi ja kansallinen keskuspiiste

Ihmiskaupparikoksen uhrien varhaista tunnistamista, auttamista ja tukemista on tarkoitus tehostaa kansallisen ohjausmekanismin perustamista ja kansallisen keskuspiisteen nimeämistä koske-

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2022 vp

valla ehdotuksella. Tällä pyritään parantamaan erityisesti rajat ylittävien tapausten käsittelyä ja edistämään rajat ylittävää yhteistyötä.

Valiokunta toteaa, että jo direktiivin voimassa olevat säännökset velvoittavat jäsenvaltioita uhrien tunnistamiseen varhaisessa vaiheessa sekä uhrien auttamiseen ja tukemiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on jossain määrin epäselvää, miten ehdotetut muutokset kansallisen uhrien tunnistamisen ja ohjaamisen mekanismista tehostaisivat ihmiskaupan uhrien asemaa. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei sääntelyllä aiheuteta tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja että sääntely voidaan mahdollisimman hyvin sovittaa nykyiseen järjestelmään.

Suomessa on toiminut vuodesta 2006 alkaen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, jonka toimintaa ylläpitää Joutsenon vastaanottokeskus. Valiokunnan aiemmin saaman selvityksen mukaan (HE 220/2022 vp) ihmiskaupan uhrien auttaminen on järjestetty Pohjoismaissa ja EU:n jäsenvaltioissa hyvin eri tavoin. Suomen auttamisjärjestelmän kaltaista toimijaa ei kuitenkaan muissa maissa ole. Valiokunta pitää erityisesti rikostorjunnan näkökulmasta tärkeänä, ettei Suomen muista maista eroava järjestelmä johda siihen, että Suomi näyttäytyy muita houkuttelevampana ihmiskaupparikollisuuden kohdemaana. Valiokunta korostaa tästäkin syystä sen merkitystä, että ihmiskauppaan puututaan tehokkaasti EU-tasolla.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä säädetään kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin auttamisesta annetun lain (746/2011) 4 luvussa. Mainitun lain 1.1.2023 voimaan tulleilla muutoksilla on pyritty parantamaan ihmiskaupan uhrin asemaa ihmiskaupparikosprosessin etenemisestä riippumatta. Myös ihmiskaupan uhrin tunnistamista koskevaan sääntelyyn on tehty muutoksia. Tavoitteena on ollut, että ihmiskaupan uhrin auttamistoiminta muodostaa itsenäisen ja erillisen kokonaisuuden suhteessa rikosoikeusjärjestelmän puitteissa tehtyihin ratkaisuihin. Tarkoituksena on ollut edistää ihmiskaupan ilmituloa ja uhrien ohjautumista avun piiriin.

Valiokunta on viimeaikaisissa kannanotoissaan (HaVM 30/2022 vp, HaVL 20/2022 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakasmäärä on viime vuosina jatkuvasti kasvanut, mutta ihmiskaupparikoksista kirjattujen rikosilmoitusten, rikostutkintojen ja tuomioiden määrät ovat pysyneet melko pieninä.

Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä sitä, että Suomen on toimittava unionitasolla aktiivisesti sen puolesta, että ihmiskaupan uhreja autetaan riittävällä tavalla kaikissa EU-maissa. Valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena nykyistä tilannetta, jossa yli puolet Suomen auttamisjärjestelmän piiriin tulevista uhreista on joutunut ihmiskaupan uhriksi jossain muualla kuin Suomessa. Direktiivin asianmukaiseen soveltamiseen on myös muissa jäsenvaltioissa panostettava.

Ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisointi

Direktiiviin ehdotetaan lisättäväksi uusi 18 a artikla, jonka mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet säätääkseen rangaistavaksi sellaisten palvelujen käytön, joissa on kyse direktiivin 2 artiklassa tarkoitettusta hyväksikäytöstä, kun rikoksenteijä tietää, että palveluntarjoaja on tällaisen rikoksen uhri. Nykyisin tällainen kriminalisointi on jäsenvaltioiden harkinnassa.

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2022 vp

Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että velvollisuuteen säätää rangaistavaksi kaikkien ihmiskaupan uhrien palvelujen käyttö liittyy erityisesti työperäisen ihmiskaupan osalta useita rikosoikeuden käytön perusteltavuutta koskevia kysymyksiä, jotka liittyvät rikosoikeuden käytön viimesijaisuuteen ja kriminalisointien toimivuuteen. Tämän vuoksi on pyrittävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen direktiivissä. Direktiivin nykyistä sääntelyä, joka velvoittaa jäsenvaltiot harkitsemaan ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisoimista, voidaan pitää lähtökohtaisesti perusteltuna.

Työperäisessä ihmiskaupassa palvelujen käyttäjä ei ole välttämättä tekemisissä uhrin kanssa toisin kuin Suomessa jo rangaistavaksi säädettyssä seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytössä (rikoslain 20 luvun 8 §). Näin ollen palvelun käyttäjä ei voi tehdä johtopäätöksiä esimerkiksi uhrin työskentelyolosuhteista. Ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisoinnin laajentaminen koskemaan kaikkea ihmiskaupparikoksissa tapahtuvaa hyväksikäyttöä lisäisi rikosprosessissa käsiteltävien asioiden lukumäärää ja näin ollen myös esitutkintaviranomaisten, syyttäjien ja tuomioistuinten työmäärää. Esimerkiksi sen selvittäminen, onko ravintolan asiakas ollut tietoinen keittiöhenkilökunnan työoloista, ei ole tehokasta tai tarkoituksenmukaista resurssien käyttöä.

Valiokunta toteaa yleisesti, että ihmiskaupan ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnassa on keskeistä, että toimenpiteet kohdennetaan oikein ja että vilpillisesti toimineet työnantajat tai muut toimijat joutuvat toimistaan vastuuseen. Hallintovaliokunta katsoo aiempiin kannanottoihinsa viitaten, että Suomessa on tarve kiristää rangaistuksia ulkomaista työvoimaa hyväksikäyttävälle työnantajalle. Rangaistuksen pitäisi olla tuntuva, jotta ulkomaisen työvoiman hyväksikäytöstä tulisi kannattamatonta. Hallintovaliokunta huomauttaa, että ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö on inhimillisen kärsimyksen lisäksi ongelma myös siksi, että se asettaa lainmukaisesti toimivat yrittäjät epäoikeudenmukaiseen asemaan suhteessa laittomasti toimiviin yrittäjiin.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2022 vp

Helsingissä 28.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok

jäsen Tiina Elo vihr

jäsen Eveliina Heinäluoma sd

jäsen Hanna Holopainen vihr

jäsen Hanna Huttunen kesk

jäsen Mats Löfström r

jäsen Mauri Peltokangas ps

jäsen Juha Pylväs kesk

jäsen Piritta Rantanen sd

jäsen Matti Semi vas

jäsen Jenna Simula ps

jäsen Kari Tolvanen kok

jäsen Heidi Viljanen sd

varajäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo